

Wie leest er nog fabels?

WIE LEEST ER NOG FABELS?

Commentaar op twaalf fabels van Aesopus en La Fontaine

Annelie van Steenbergen

Colofon

Wie leest er nog fabels?

Commentaar op twaalf fabels van Aesopus en La Fontaine

© 2026 Annelie van Steenbergen

ISBN: 978 94 039 0679 9

Tekst en illustraties: Annelie van Steenbergen

Grafische vormgeving: naar voorbeeld van Joke Koppius-Odink

Omslag: Salt2Cmedia

Alle rechten voorbehouden. Behoudens uitzonderingen voorzien door de wet, mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of op welke manier dan ook openbaar worden gemaakt zonder de uitdrukkelijke, voorafgaande en schriftelijke toestemming van de auteur en de uitgever.

Inhoud

Woord vooraf	7
De Haan en de Steen	11
De Arend en de Nachtuil	19
De Wolf en het Lammetje	31
De Rat en de Kikker	41
De Hond en het Vlees	51
De Leeuw, de Koe, de Geit en het Schaap	59
De Wolf en de Kraanvogel	69
Twee Honden	79
De Man en de Slang	89
Twee Ratten	101
De Raaf en de Vos	113
De Krekel en de Mier	125
Noten	136

WOORD VOORAF

Wie leest er nog fabels? Tot voor enige jaren geleden ik in ieder geval niet. Natuurlijk kende ik de moraal van fabeltjes als *De krekel en de mier* en *De raaf en de vos*, maar eerlijk gezegd vond ik ze nogal oubollig en ik had er geen specifieke belangstelling voor. Wel had ik ooit uit een erfenis een vergeelde uitgave van de fabels van Jean de La Fontaine verkregen, een groot formaat boek in de vertaling van J.J.L. ten Kate, geïllustreerd door de beroemde Gustave Doré. Door de prachtige platen had ik het boek weleens doorgebladerd, maar het lag allang netjes opgeborgen onderin een kast. Dat veranderde toen ik werd benaderd door Joke Koppius-Odink, destijds hoofdredacteur bij de Quest for Wisdom Foundation (QFWF), met de vraag of ik niet 'een stukkie kon schrijven' over dieren en wijsheid. Dit omdat de QFWF een nieuwe loot aan de stam kreeg: animal-wisdom.org.

Het idee sprak me aan omdat het een aantal van mijn voorliefdes combineerde, namelijk mijn liefde voor dieren, mijn belangstelling voor filosofie en mijn plezier in schrijven.

Na onderzoek bleek dat er niet lang daarvoor een Middelnederlandse teksteditie met moderne hertaling van Hans Rijns en Willem van Bentum was uitgekomen over het leven en de fabels van Aesopus, de man die in de zesde eeuw voor onze jaartelling in Griekenland zijn fabels vertelde, en waar Jean de La Fontaine in de zeventiende eeuw zijn inspiratie vandaan haalde. Uit deze uitgave en uit mijn boek van La Fontaine heb ik geput om mijn eerste verhaaltje te schrijven: *De arend en de nachtuil*. En al doende werd ik bevangen door de gedachtenrijkdom die schuilt in deze kleine simpele verhaaltjes met

hun heldere, schijnbaar eenduidige moraal. Die moraal was helemaal niet zo simpel als ik op het eerste gezicht dacht. Er zitten allemaal haken en ogen aan. Ik zou het iedereen toe willen roepen: 'Lees de fabels! En vraag je af: wat vind ik daar nou eigenlijk zelf van?' Hoe denk jezelf hoe de dingen werkelijk in elkaar zitten? Dat is voor mij de hamvraag.

Tot mijn plezier kon ik tussen het fabelen door ontspannende pauzes inlassen door zelf de illustraties te maken in de vorm van collages. De twaalf fabels werden alle op de website van www.animal-wisdom.org geplaatst.

Joke Koppius stelde voor er een boek van te maken, en zij was al een eind op weg met de lay-out en het omslagontwerp toen ze tot onze ontsteltenis onverwacht overleed. Aan Joke en aan de initiator en bezieler van de Quest for Wisdom Foundation dr. Heidi Muijen heb ik te danken dat nu dit boek voor u ligt. Ik hoop dat u het uit wilt lezen en uw eigen gedachten gaat vormen over de ogenschijnlijk zo eenvoudige moraal van deze fabels.

Aesopus (vermoedelijk 6^e eeuw v.o.j.)

Jean de La Fontaine (1621-1695)

De Haan en de Steen

Wie niet van fabels houdt, is dom. Althans, dat kunnen we opmaken uit de allereerste fabel uit het eerste boek van de beroemde Griekse fabelverteller Aesopus, verteld door Romulus.¹ Als u zich aangesproken voelt, lees dan vooral verder.

Veel van de fabels die aan Aesopus worden toegeschreven zijn nog algemeen bekend. Wie kent niet het verhaal van *De krekel en de mier* en *De raaf en de vos*. Vooral Phaedrus en een onbekende auteur die de *Esopet* schreef hebben bijgedragen aan de populariteit. En natuurlijk Jean de La Fontaine, die de fabels op rijm heeft gezet en aan zijn eigen tijd heeft aangepast, zoals deze allereerste fabel, verteld door een zekere Romulus. Romulus heeft tussen de vierde en de vijfde eeuw volgens eigen zeggen de fabels uit het Grieks in het Latijn vertaald en volgens hem

‘zullen zij uw verstand verlichten en scherpen en u een reden geven tot vrolijkheid.’

Dus let goed op!

Deze eerste fabel van Aesopus gaat over de haan en de kostbare steen. Het is een korte fabel waarin een haan op een mesthoop voedsel aan het zoeken is. Tijdens het scharrelen stuit hij op een bijzonder fraaie steen. Hij groet de steen en spreekt hem toe:

‘Ha, buitengewoon mooie, kostbare steen. Je ligt hier in de mest. Als iemand je had gevonden die je graag wilde hebben, zou hij je verheugd geprezen hebben en je weer teruggebracht hebben in je oude luister. Ik heb je echter voor niets gevonden, want ik kan je niet gebruiken. Daarom kan ik niets voor jou betekenen, en jij niets voor mij.’²

Einde verhaal. Maar zoals het een echte fabel betaamt, voegt de schrijver er nog een moraal aan toe. Of in dit geval een uitleg. De fabel gaat namelijk over ons, die deze fabel lezen. De haan staat voor de domme mens, die niet om wijsheid of om kennis vraagt. De domme mens is zoals de haan die de steen versmaadt, terwijl die toch kostbaar is. De verteller licht het nog eens niet mis te verstaan toe:

‘Met de kostbare steen wordt dit voor u liggende boek bedoeld: het is mooi en aangenaam.’

Dus stel dat je een eerbiedwaardig persoon bent met liefde en zorg voor je naasten, die niet van fabels houdt, toch ben je een dom mens. Gaan je haren al overeind staan? Want wat zou jij doen als je de haan was? Steen of boek, een haan kan er immers niets mee? Had hij een keus? En de vraag: is de haan daarmee een dommerik? Een leeghoofd? Een onbenul? En mocht hij dat zijn, dan is alsnog de vraag of dat aan hemzelf te wijten is? In dit geval verzinnen we daarop een eenvoudig antwoord:

Balthasar Strong Boy de Saint Francois d'Assise, zo heet hij. Een deftige naam, en hij is ook deftig. Hij heeft uitstekende kwaliteiten, hij is een prijswinnaar op de plaatselijke pluimveetentoonstelling. Met zijn hoge laarzen met stersporen, glanzend wambuis van koningsblauw en oranje, een zwierige rode hoed boven een weelderige verentooi is hij een lust voor het oog. Een wapenheraut vol pracht en

praal, gekleed in hofkostuum. Hij is heer en meester van een productieve harem. Hij schrijdt fier over het land van zijn boer, het wakend oog op zijn dames, en trompettert zijn boodschap van de daken. Kortom, hij is een hele Piet.

En dom is hij zeker niet. Hij herkent de steen immers als iets heel speciaals, en hij verhoudt zich tot hem door hem aan te spreken.

‘Ha, buitengewoon mooie kostbare steen,’

complimenteert hij hem.

‘Al lig je verloren in de mest, ik zie dat je facetten kunnen schitteren en fonkelen in onze godgeprezen zon. De zon die ik elke ochtend begroet met mijn uitbundige kukelen waardoor iedereen weet dat er een nieuwe dag is aangebroken, waarin we het leven kunnen vieren. Jij, steen, eert de zon op jouw eigen manier door zijn stralen in veelvoud terug te kaatsen, zodat de mensen zich bewust worden van de verborgen schatten van de aarde.’

Ook al geeft de steen geen antwoord, de haan geeft niet op. Hij vervolgt:

‘Het is alleen ontzettend jammer dat je hier in de troep ligt, in plaats van in een ring aan de vinger van een mooie vrouw. Bij haar zou je op waarde worden geschat, ze zou je poetsen en glimmend wrijven tot alle